

## A crise do século XVII: aspectos socioeconómicos e políticos.

### Introdución: A Transición aos Austrias Menores

O século XVII foi un período de profunda **crise e recesión** para a Monarquía Hispánica, que comezou a sentir os efectos do esgotamento económico e militar tras o apoxeo dos reinados de Carlos I e Filipe II.

Esta contracción, que se estendeu de xeito particular entre 1580 e 1680, afectou a todos os ámbitos da vida, desde a demografía e a economía ata a política e a sociedade, e tivo un impacto máis notable na Coroa de Castela, que era o principal sustento do imperio

Durante esta centuria, coñecida como a dos **Austrias Menores**, os monarcas (Filipe III, Filipe IV e Carlos II) delegaron as tarefas de goberno en figuras de confianza, os chamados **validos**. Este modelo de goberno, xunto cos desafíos socioeconómicos e as continuas guerras, marcou un período de declive para o imperio.

### O Reinado de Filipe III e o Duque de Lerma (1598-1621)

Filipe III, un monarca de carácter piadoso e pouco interesado nas tarefas de goberno, foi o primeiro en delegar o poder nun valido. O seu escollido foi o **Duque de Lerma**, quen gobernou en nome do rei durante vinte anos. A súa política caracterizouse pola busca da paz internacional e a redución de gastos. Un dos feitos máis salientables deste período foi a **expulsión dos mouriscos** en 1609. Esta medida, motivada por razóns de uniformidade relixiosa e a desconfianza cara a esta minoría, tivo consecuencias demográficas e económicas moi graves, especialmente para a agricultura da Coroa de Aragón, que dependía en gran medida da súa man de obra.

Esta medida profundizara na **crise demográfica** que sufría a Coroa. A poboación sufriu un estancamento ou mesmo unha regresión, con frecuentes picos de mortalidade causados por malas colleitas, fames negras, a expansión de epidemias como a peste e as constantes guerras. A isto debemos engadir o **deterioro da economía**. A economía experimentou un profundo retroceso en todos os sectores. A caída da produción agraria, a ruína dos centros artesanais de Castela e a falta de competitividade ante os produtos estranxeiros foron algunhas das causas. A abundancia de ouro e prata americanos, lonxe de enriquecer o país, provocou unha inflación descontrolada. Ademais, o incremento dos impostos e as continuas **alteracións monetarias** (como a devaluación da moeda de cobre, coñecida como vellón) agravaron aínda máis a situación. O comercio exterior tamén se viu afectado, xa que o ouro americano servía principalmente para pagar as importacións de produtos manufacturados, o que beneficiaba os comerciantes estranxeiros

### O Reinado de Filipe IV e o Conde-Duque de Olivares (1621-1665)

O reinado de Filipe IV estivo dominado pola figura do **Conde-Duque de Olivares**, un home ambicioso e intelixente que intentou levar a cabo un ambicioso proxecto para devolverlle a hexemonía europea a España. Ante a grave crise económica e a necesidade de facer fronte ás custosas guerras europeas, Olivares ideou **programa de reformas** cuxo obxectivo de Olivares era centralizar o poder e unificar as leis dos reinos, para acabar cos privilexios forais (leis e institucións propias) dos diferentes reinos.

A **Unión de Armas (1625)**, un proxecto que pretendía que todos os reinos da Monarquía Hispánica contribuísen de xeito proporcional coa súa poboación e riqueza a un exército permanente de 140.000 homes. Ata ese momento, o peso económico e militar recaía principalmente sobre Castela. A Unión de Armas buscaba repartir a carga fiscal e militar de xeito equitativo, para así obter os recursos necesarios para soste as custosas guerras europeas con homes e impostos para un exército común.

Esta política de centralizadora e uniformizadora de Olivares xerou un forte rexeitamento nos reinos que tradicionalmente gozaran de autonomía. As súas demandas de recursos e tropas acabaron por provocar as dúas maiores crises políticas do século::

- **A Rebelión de Cataluña (1640)**: O envío de tropas para a guerra contra Francia e a esixencia de aloxamento para os soldados provocaron a rebelión. O **Corpus de Sangue**, un levantamento popular en Barcelona, marcou o inicio do conflito. Cataluña proclamouse independente e púxose baixo a soberanía do rei de Francia, Luís XIII. A pesar de que a rebelión foi sufocada e Cataluña volveu á obediencia de Filipe IV en 1652, demostrou o rexeitamento á política centralista. .
- **A Rebelión de Portugal (1640)**: O malestar polo aumento de impostos e a intención de Castela de mobilizar as tropas portuguesas para loitar en Cataluña fixeron estalar a revolta. A nobreza e a burguesía lusa, fartas do control castelán, levantáronse en armas e proclamaron rei ao duque de Braganza como Xoán IV. Esta vez, a rebelión triunfou, e a independencia de Portugal foi recoñecida en 1668. O fracaso en Portugal representou un golpe definitivo para o proxecto unificador de Olivares. .

## O Reinado de Carlos II e a Rexencia (1665-1700)

Carlos II, coñecido como "o Encantado" debido á súa feble saúde física e mental, foi o último monarca da casa de Habsburgo en España. Durante o seu longo reinado, a monarquía estivo marcada por unha **crise política e de goberno**. A súa minoría de idade levou a unha etapa de rexencia, dirixida pola súa nai, Mariana de Austria, e posteriormente o poder estivo en mans de validos, como o xove **Don Xoán Xosé de Austria** e o **Conde de Oropesa**.

A pesar da inestabilidade política, a economía comezou a dar sinais de **recuperación a partir de 1680**. A diminución das crises de subsistencia e unha política monetaria máis estable sentaron as bases para a recuperación económica que se consolidaría no século XVIII. Non obstante, o principal problema do seu reinado foi a **ausencia de herdeiro**, o que desencadearía un conflito internacional polo trono de España á súa morte.

## Conclusión: O Legado dun Século de Crise

O século XVII foi, sen dúbida, un período de crise e dificultades para a Monarquía Hispánica. A caída demográfica, a ruína económica e as bancarrotas da Facenda real foron os seus principais elementos. O goberno a través de validos, tentou buscar solucións, pero a súa política, en particular a do Conde-Duque de Olivares, provocou un rexeitamento frontal que levou á perda de Portugal e a unha profunda inestabilidade interna. Con todo, os anos finais do século, baixo o reinado de Carlos II, amosaron os primeiros sinais de recuperación económica, que serían a base para a rexeneración

do século seguinte. O maior legado deste período de crise foi o final da hexemonía española en Europa e a apertura dunha nova etapa coa chegada da dinastía dos Borbóns.